

Asemamiehenkatu 2, 00520 Helsinki
Puhelin (09) 3484 2400 ■ Faksi (09) 3484 2410

Asia ja lausunnonantaja:

HE 106/2009 vp

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry

Helsinki 25.2.2010

Dn:o 43/12/2010

EDUSKUNNAN HALLINTOVALIOKUNTA

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä 106/2009 vp laiksi ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Viite: Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö, päiväys: 17.2.2010

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry:n lausunto:

Yleistä

Kuten esityksessä todetaan, ampuma-aselain muuttamiseen kohdistuu sekä kansallisia että kansainvälisiä paineita. Kotimaisessa keskustelussa ovat painottuneet lähinnä kansalliset tarpeet toimenpiteille johtuen Jokelan ja Kauhajoen erittäin valitettavista tapahtumista. Lisäpaineita asiassa loi Sellon ampumavälikohtaus.

Ammattilaisten näkökulmasta tilannetta katsottaessa voidaan todeta, että vastuutahojen reagointi on ollut välillä paniikin omaista. On lähdetty aika helposti median ohjailtavaksi. Media puolestaan on pyrkinyt löytämään syntipukkeja, mikä on tälle ajalle hyvin ominaista.

Kiire ja sitä kautta syntynyt paine on näkynyt myös nyt esillä olevan lain valmistelussa. Esitys pitää sisällään paljon kannatettavia muutosehdotuksia, mutta aihetta myös kritiikille löytyy. Suomi on edelleen väkivaltainen maa. Suomi on myös erittäin aseistettu maa. Siihen on sekä historiasta että harrastustoiminnasta - kuten metsästyksestä - johtuvat syynsä. Esityksen yleisperusteluissa on tilastojen valossa selvitetty ampuma-aseiden osuutta sekä henkirikosten että itsemurhien osalta. Henkirikoksissa edelleen yleisin tekoväline on teräase. Noin tuhatta vuosittaisesta itsemurhasta noin kuudesosa on tehty ampuma-aseella. Tätä taustaa vasten voidaan todeta, että suomalainen pystyy riistämään hengen itseltään tai toiselta henkilöltä ilman ampuma-asetakin. Ihmishenkiä ei pelasteta pelkästään aseita kieltämällä tai ne pois keräämällä. Tämä ei tarkoita sitä, ettei yhteiskunnan eri toimijoiden pitä kehittää toimintatapojaan niin, että eri vaaratekijöitä pyritään karsimaan. Näille uudistuksille - kuten nyt ampuma-aselain kohdalla - ei pidä kuitenkaan asettaa kohtuuttomia odotuksia.

Ampumaurheilulla on Suomessa pitkät ja menestyksekkäät perinteet. Laji sopii hyvin niin nuorille kuin vanhemmillekin harrastajille. Laji on myös vaarallisten välineidensä vuoksi ollut aina tarkoin säädelty niin lakien kuin lajikohtaisten sääntöjensäkin kautta. Välineiden saatavuuden tulee olla tarkan harkinnan takana. Lisäksi ampuma-aseita ja -tarvikkeita tulee säilyttää erittäin huolellisesti.

Nyt puheena olevan esityksen kautta ampumaurheilun harrastusta tullaan merkittävästi vaikeuttamaan. Tämä koskee erityisesti alle 20-vuotiaita. Lisäksi näyttää siltä, että eriarvoisuutta ei tule pelkästään iän vaan myös asuinpaikan kautta. Ampumaseurapakko ei toimi syrjäseudulla samoin kuin kaupungeissa. Harvaan asuttujen alueiden nuorilla harrastusmahdollisuudet ovat kaiken kaikkiaan huomattavasti rajallisemmat kuin kaupunkiväestöllä. Jos metsästys- ja ampumaurheiluharrastuskin tehdään lähes mahdolliseksi, harrastusvalikoima jää todella suppeaksi. Alle 18-vuotias on lisäksi riippuvainen siitä, onko hänen huoltajansa soveltuva esityksen 43 §:n 1 momentin 8-kohdan mukaiseen tilanteeseen. Nuori saattaa itse täyttää kriteerit, mutta jos huoltaja ei sitä tee, lupa jää saamatta.

Esityksen vaikutusten osalta viranomaisille tulevia, tai jo osin tulleita lisävelvoitteita ei ole riittävästi huomioitu. Jo nykyisen lainsäädännön aikana menettelytapoja on kiristetty, mikä on vaatinut poliisia lisäämään henkilöstöä lupahallinnon tehtäviin.

Lisäykset on tehty sisäisinä siirtoina, eikä todellakaan uutta henkilöstöä palkkaamalla. Tämä johtuu hyvin pitkälle valtion tuottavuusohjelmasta. Siirrot eivät ole koskeneet pelkästään toimistohenkilöstöä, vaan myös poliisimiehiä on siirretty kenttä- tai rikostutkintatehtävistä käsittelemään ampuma-aselupiin liittyviä asioita. Ampuma-aselain muutos lisää poliisin työmäärää entisestään. Lupaprosessiin on tulossa entisestään varmistuselementtejä, jotka edellyttävät yhteydenottoa lääkäreihin tai muihin terveysturvaviranomaisiin sekä muun muassa puolustusvoimiin. Alle 18-vuotiaan kohdalla ei riitä, että selvitetään hänen soveltuvuutensa; selvitettäväksi tulee myös huoltajan soveltuvuus ehdotuksen 43 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisesti. Lain 45c §:n mukainen soveltuvuustesti hoidetaan lupaviranomaisen eli poliisin toimesta. Tämä lisää poliisin työmäärää edelleen. Ampuma-asekouluttajien koulutus ollaan sijoittamassa poliisiorganisaation hoidettavaksi. Tämä tarkoittaa edelleen lisää työtä poliisille. Aseiden säilyttämisen tarkastaminen olisi sekin poliisin lisätehtävä ehdotetun 106 b §:n mukaan. Lisäksi tulevat esityksestäkin ilmenevät kansainvälisten velvollisuuksien tuomat tehtävät, jotka selkeästi vaativat asiantuntevaa lisähenkilöstöä.

Poliisin organisaatiouudistusten on väitetty lisäävän poliisin näkyvyyttä kentällä. Ampuma-aselain ja muiden vastaavien sisätyötä lisäävien säädösten vaikutus ei mahdollista tämän tavoitteen toteutumista. Lisääntykö kansallinen turvallisuus ampuma-aselain muutoksilla, jää nähtäväksi. Poliisin työtä kylläkin lisätään ilman tarvittavia lisäresursseja; jälleen kerran.

Yksityiskohtaiset perustelut

2 § Ampuma-ase.

Ehdotettu lisäys 1 momenttiin on tarpeellinen ja direktiivin mukainen.

43 § Hyväksyttävät käyttötarkoitukset.

Ampuma-asedirektiivin aiheuttama hankkimisluvan ikärajan nousu 18 vuoteen tulee aiheuttamaan nuorille kohtuuttomia vaikeuksia omassa harrastuksessaan, ellei nuoren lähipiirissä ole aseiden hallussapitolupaa omaavaa henkilöä tai paikkakunnalla ampumaseuraa. Vaihtoehdoksi esitetään, että nuoren huoltaja voisi saada hankkimisluvan ja hallussapitoluvan tämän nuoren henkilön ampuma-aseen hankkimista, säilyttämistä ja kuljettamista varten. Huoltajaa koskisivat kuitenkin kaikki ampuma-aseen hankkimiseen oikeuttavan luvan hakijaa koskevat edellytykset. Hänen pitäisi siis olla henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva luvanhaltijaksi.

Käytännössä mitä todennäköisimmin syntyy tilanteita, että isän tai äidin elämäntavoista johtuen nuori ei pääse ampumaurheilun tai metsästyksen pariin. Lajiseurojen osalta jää nähtäväksi, kuinka ne osaltaan voivat tätä ongelmaa purkaa.

45 § Hankkimisluvan saajaa koskevat edellytykset luonnolliselle henkilölle.

Tältä osin viitataan edellä 43 §:n kohdalla lausuttuun. Lisäksi viitataan Suomen Lääkäriliiton lausuntoon, jossa korostetaan turvallisuusriskien ennustamisen vaikeutta ja käytännön mahdottomuutta. Sama ennustamisen vaikeus ja mahdottomuus on poliisiviranomaisella käsillä haastattelutilanteessa. Tästä huolimatta poliisilta vaaditaan lääketieteellistä tai ainakin siihen verrattavaa osaamista arvioitaessa haastateltavan henkilön soveltuvuutta ja/tai mielenterveyttä.

Tässä kohtaa halutaan korostaa sitä, että poliisit ovat joutuneet poikkeuksellisen usein – varsinkin viime vuosina – vastaamaan tuomioistuimissa tai ylimmille laillisuusvalvojille niistä ongelmista, joita henkilön mielenterveyden ja/tai soveltuvuuden arviointiin on liittynyt. Useimmiten näissä tapauksissa on kuitenkin ollut kyse inhimillisestä, ymmärrettävästä arviointivirheestä. Poliisi joutuu kuitenkin helposti vastuuseen näistä arviointivirheistä tai muista sellaisista virheistä, jotka eivät välttämättä millään tavoin osoita virkamiehen osaamattomuutta tai huolimattomuutta, vaan johtuu pikemminkin poliisin työn erityisluonteesta.

Poliisilla on korostunut vastuu tilanteissa, joissa asia kuuluu pikemminkin muiden toimijoiden ammattitaidon piiriin. Vastuuta ei kuitenkaan uloteta näihin toimijoihin.

Käsiaseiden osalta ikäraja nousee 20 vuoteen. Tässä pohjoismainen vastaavuus on kohdallaan. Ikärajan nostaminen aiheuttaa paineita seuroille, jos ylipäättään halutaan jatkossakin turvata ampumaurheilun taso ja tulevaisuus. Jos aikoo päästä huipulle, harvaa lajia voi aloittaa vasta 20 vuotta täytettyään.

Esityksessä edellytetään lisäksi kahden vuoden aktiivista harrastamista ennen luvan myöntämistä. Ruotsissa ja Norjassa riittää kuuden kuukauden jäsenyys ja harjoittelu. Olisikohan Suomessakin voitu harkita kahta vuotta lyhyempää aikaa, vaikka yhtä vuotta

Luvanhakija pakotetaan myös järjestäytymään eli liittymään ampumaseuraan harrastaakseen ampumaurheilua. Tältä osin tulee muistaa, että perustuslain 13 §:ssä on nykyisin nimenomaisesti turvattu myös negatiivinen yhdistymisvapaus. Yhdistymisvapauteen sisältyy 2 momentin säännöksen mukaan oikeus olla kuulumatta yhdistykseen. Oikeusministeriö ja perustuslakivaliokunta ovat asiaa pohtineet, eivätkä näe kyseessä olevan pakkojäsenyyden. No ei olekaan, kunhan unohtaa jäsenyyden ohella myös kyseisen harrastuksen.

45 c §. Soveltuvuustesti.

Testejä voidaan kehittää ja lisätä, mutta täytyy muistaa, että ne eivät ole erehtymättömiä ja aukottomia. Testeihin ei missään olosuhteissa tule luottaa sokeasti. Poliisiammattikorkeakoulu oli lausunnossaan ottanut kantaa testeihin. Soveltuvuustestit hoidettaisiin lupaviranomaisen eli poliisin toimesta. Tämä lisää poliisin työmäärää merkittävästi.

45 d §. Ampuma-asekouluttajaksi hyväksyminen.

Myös tältä osin halutaan kiinnittää huomiota resurssikysymyksiin, joihin on jo edellä yleisperusteluissa viitattu.

67 §. Lupien peruuttaminen.

Lupien peruuttamiseen liittyvän lainsäädännön on oltava niin yksiselitteinen, että poliisin tekemät peruutukset pitävät myös muutoksenhakuviranomaisessa aikaisempaa paremmin. Jos jatkossakin poliisin tekemiä peruutuksia puretaan myöhemmissä käsittelyissä, se on omiaan nostamaan peruutuskyynnystä. Tältä osin saattaa olla myös tarvetta koulutukselle.

106 b §. Säilyttämisen tarkastaminen.

Ampuma-aseiden turvallinen ja säännöstenmukainen säilyttäminen on aseturvallisuuden keskeisimpiä seikkoja ja siten ko. pykälä on erittäin tärkeä. Ehdotus kuitenkin lisää merkittävästi poliisin työtä ja edellyttäisi ehdottomasti lisäresursseja.

Esityksen mukaan tarkastuskohteet valittaisiin pistokoeluonteisesti tai riskiarvion perusteella. Tässä kohtaa halutaan edelleen tuoda esille edellä 45 §:ssä lausuttu poliisin korostuneesta vastuusta. Kuinka mahtaa poliisin käydä tässä uudistuksessa, jos ja kun joku jälleen kerran syyllistyy luvallisella aseella rikokseen, eikä pistokoe tai riskiarvio ole osunut kohdalle tai oikeaan?

114 §. Ilmoitusoikeus ampuma-aseen hallussapitoon sopimattomasta henkilöstä.

Suomen Lääkäriliitto on kiinnittänyt huomiota nimenomaan siihen, että kyse on oikeudesta, ei velvollisuudesta. Tieliikennelain 73a §:n mukaan lääkäriellä on *velvollisuus* ilmoittaa ajokorttiluvan myöntämiseen liittyvistä terveydellisistä esteistä. Molemmat välineet – sekä auto että ase - ovat vaarallisia. Autojen kohdalla lähtökohtana on kuitenkin ilmoitusvelvollisuus kun taas aseiden kohdalla riittäisi ilmoitusoikeus. Mitkä ovat perusteet tälle erilaiselle menettelylle? Tältä osin viitataan edellä 45 §:n kohdalla esitettyyn ennustamisen vaikeuteen / mahdottomuuteen.

Poliisilaki 35 §. Tietojen saanti viranomaiselta.

Tämä lisää poliisin mahdollisuuksia aselupaharkintaa suorittaessaan.

Arviointi on – kuten edellä on todettu – kuitenkin kaiken kaikkiaan vaikeaa ja virheille altista. Poliisi ei kykene sen parempiin arvioihin / ennusteisiin kuin lääkäritkään, jotka ovat ko. alan ammattilaisia.

Tätä kautta kuitenkin toivotaan toisaalta kansalaisten turvallisuuden, toisaalta poliisimiesten oikeusturvan paranevan.

Lopuksi

Kauhajoen ampumatapausta tutkinut lautakunta päätyi esittämään puoliautomaattisten käsiaseiden kieltämistä. Kielto ei tarkoittanut pelkästään uusien lupien jäädyttämistä, vaan myös olemassa olevien luvallisten aseiden keräämistä. SPJL:n hallitus otti kokouksessaan 19.2.2010 kielteisen kannan esitykselle. SPJL:n mielestä ehdotettu toimenpide ei tuota sellaista lisäturvallisuutta, mitä lautakunta sillä hakee. Lisäksi yli 200 000 aseiden kerääminen olisi valtava urakka poliisiorganisaatiolle. Osa aseista saatettaisiin jopa kätkeä tai ne joutuisivat laittomille markkinoille. Lisäksi valtio joutuisi tavalla tai toisella korvaamaan aseiden arvon luvanhaltijoille. Lautakunnan poliisijäsen jättikin eriävän mielipiteen kyseiseen ehdotukseen.

Britanniassa toteutettu käsiasekielto ei ole ainakaan vähentänyt henkirikosten määrää; vaikutuksen on arvioitu olleen jopa päinvastaisen. Kieltolaki ei taida toimia sen enempää aseiden kuin alkoholinkaan kohdalla.

Väline ei tapa, vaan sen käyttäjä. Suomessa on kovin yleinen tapa purkaa ongelmia väärästä päästä. Enemmän työtä tulisi tehdä ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin eteen. Jos ihminen voi huonosti, hän on pahimmillaan vaarallinen itselleen tai toisille paljain käsinkin. Tämä näkyy riittävän selkeästi vaikkapa perheväkivaltilastoista. Keittiöveitsi heilahtaa tuhoisasti entistä useammin myös naisen kädessä.

Lainsäädännöllisillä kikkailuilla yritetään poistaa ongelmia, joiden syntyperusteet ovat paljon syvemmällä. Toimenpiteiden tulisikin kohdistua näihin perusteisiin. Nyt ne jäävät mediaseksikkääseen pinnan kiillottamiseen. Valitettavasti tämän jälkeenkin väkivaltarikostilastomme ovat yhtä synkkää luettavaa kuin aikaisemmin. Tämän ennustaminen ei ole niin vaikeaa, kuin mitä ennustamisesta on edellä sanottu arvioitaessa luvanhakijan soveltuvuutta.

SUOMEN POLIISIJÄRJESTÖJEN LIITTO

Yrjö Suhonen
puheenjohtaja

Heikki Pyhälampi
1. varapuheenjohtaja